

Ideaalmaailm haavab tegelikkust

Retsensioon

Teos: „Hotell Amalfi“

Autor: Rein Raud

Ilmumisaasta: 2011

Kirjastus Tuum

Rein Rauda lühiromaan „Hotell Amalfi“ on romaan täiuslikkusest ja vastuoludest, romaan ideaalsest ja realistlikust. Piir tegelikkuse ja unenäolisuse vahel ähmastub üha rohkem jutustuse edenedes. Kui romaani algus kujutab peategelase üsna argipäevast ja lihtsat eluolu, siis lõpp kujutab märkimisväärselt kaost, mis kimbutab lugeja mõtteid veel tunde pärast romaani lugemist. Vaid 163-leheküljelisse raamatusse on mahutatud lugu, mis muutub jutustuse arenedes tundmatuseni. Peaaegu terve romaani vältel areneb lugu realistlikus toonis, kuid lõpus kaob lugejal igasugune kindlus arusaamise ees. Omavahel on põimitud realistlik ja kunstiline maailmakäsitlus ning põnevust pakub see romaan sama palju kui mõni kriminull. Kindlasti huvitab teos lugejaid, keda köidab pöördeline lõpp.

Argipäevane, kuid hulljulge romaan

Peategelase elu ilmestab kunst ja looming, mida teose alguses kujutatakse üsna realistlikult. Ta on arhitektuuribüroo omanik, kelle töö on kasutada oma loomingulist annet ja luua kliendile rõõmupakkuv kujundus või suunata tellimus mõnele oma alluvale. Nii omanik kui tema alluvad saavad inspiratsiooni kujunduskatoloogidest, internetist ja kunstiajaloo teadmistest nagu arhitektid ikka. Mälestusväärseks kujuneb peategelase argielus päev, mil ta leiab oma jalanõu seest paberilipiku kirjaga „ÄRGE TEIE MEILE HELISTAGE. ME VÕTAME TEIEGA ISE ÜHENDUST“ (lk 6). Peategelane saab endale teise nime – Roland, millega luuakse seos kunstniku reaalse ja vaimse „mina“ vahele. Alguses üsna pinnapealsena tunduv romaan muutub loo arenedes aina sügavamaks isikuromaaniks, mis selguse leiab alles loo lõpus. Peategelase vaimujõuga loodud maailm imbub tasapisi reaalsesse maailma, kuni võtab selle üle täieliku kontrolli. Samasuguse olulise tähtsusega nagu kiri kinga sees on hotelli baari menüüde alt välja paistnud ruudukujuline ümbrik.

Teose esimestes peatükkides kirjeldab autor detailselt minategelase argipäeva, mida nimetatakse mälestusväärseks päevaks, kuid huvitaval kombel kirjeldused muutuvad üha enam igapäevasemaks. Sõna sõna ja lause lause järel kujutatakse minategelase probleemivaba elu, kus mured ei vaeva. Aeg kulgeb igapäevatempos. Autor kujutab

peategelast väga kannatliku ja rõõmsameelse mehena, kes ei tee sääsest elevanti ja hoiab end koguni muredest eemale. Sellise tooniga loob kirjanik lugejale mulje, et tavalise tänapäeva inimese argielu tiksub nagu kellavärk ning isiksus ei mängi erilist rolli. Selliseks jääb ta romaani lõpuni, kuid lõpuks on minategelane sunnitud tõe näkku vaatama. Kas ta ka seda teeb? See on jäetud lugejale mõtteaineks.

Ajaviite- või isikuromaan?

Esimesel kokkupuutel väga pealiskaudne lühiromaan osutub tegelikult sügavaks isiksust käsitlevaks romaaniks. Tõesti, väikesemõõduline lühiromaan mahutab endasse peategelase ja mõne teise tegelase sügava isikukirjelduse. Autor vormib lihtsate lausetega nii erilise kuju, nagu selleks on Roland. Tõde tuleb päevavalgele tükk tüki haaval ja Roland ei ole võimeline ennast mõistma veel päris romaani lõpuski. „Võpatasin. „Ärge imestage midagi,“ jätkas tema. „Igaüks näeb seda kunagi. Ehkki igaüks omamoodi. Ainult vähesed saavad aru: see ei ole nende ihaldatu, kes neid hävitab, see on nende iha ise.“ /---/ Samal hetkel, kui avasin ukse, et lahkuda, tabas see äratundmine mind šokina, just nagu oleks link olnud elektrivoolu all: minu iha ei ole olemas minust sõltumatult, ainult mina ise olen oma unede autor, lavastaja ja publik ühekorraga, aga ometi seisab üks neist säravates tuledes hotellina vanalinna suu juures, kus veel äsja oli porine tühermaa.“ (lk 154). Siis Roland oma kujutluste tasanditest veel aru ei saanud ning pidas kõike reaalsuseks. Vaatamata sellele, et peategelane tundub üsna lihtne ja argine isiksus, leidub lugejale teose vältel alati midagi mõistatuslikku. Pealtnäha jaburad juhtumid on iisavürts teosele, kuid lõpuks need osutuvad kindla tagamõttega sündmusteks.

Peategelase suhtumine reaalsusesse ja ellu on üsnagi absurdne ja lapsik. Loosse on kaasatud ka armastus ja tegelaste tunded. Rolandit hirmutasid väikesed soovid ja solvumised, mida võib-olla oli väga raske alla suruda, aga tundeid mõistis ta omamoodi. Üsna muretult kujutab ta ette suhte lõpetamist naisega, milleks tal tekkis vajadus siis, kui ta kohtas oma mõttekaaslast ja hingesugulast. See mõistatuslik daam Regina võlus Rolandi esimesest silmapilgust. Õnneks selline nõiduslikkus ei ole kadunud ka tänapäeva romaanidest. Sellest hetkest hakkas Rolandi unenägudes kujunema selge pilt tema uuest hotellist. Naiivne on Roland siis, kui ta usub, et naine lepib lõpuks tema iga otsusega. Selline ellusuhtumine iseloomustab peategelast terve teose vältel. Eriti absurdseks muutub tema mõtlemine, kui ta ei tunnista enam tegelikkust, vaid peab halbu uudiseid ainult õelaks naljaks. Selle asemel, et leida uudisele kinnitus, viskas Roland mõtte hoopis peast välja ja jätkas tavapärase toimetustega, olles samal ajal vihane ärritamiskatse pärast. Kahtlased sündmused ja absurdsed juhtumid panevad nii lugeja kui teised romaani tegelased kõhklema, kuid peategelane Roland on endas kindel.

Kunstnik tahab olla vaba oma ideaalses maailmas

Minategelane tahab olla vaba. Rolandil ei ole mingisugust seost tema tegeliku kujuga. Vabaks sai ta öösel oma unenägudes, kui oma uues hotellis ringi liikus, ilma et hotelli külastajad oleksid osanud tema alastiolekule rõhku pöörata. Unenägude seletajast leidis ta, et alastiolek unenägudes piinlikkust tundmata on põhjustatud vajadusest argielu stressirohketest sidemetest lahti rebida. Roland leidis endale ideaalse maailma – Hotell Amalfi – „Mis sellest, et väljaspool selle hotelli seinu näevad kõik inimesed minu füüsilist keha, kuulevad, mida ma räägin, vaatavad, mida ma teen, siiski ei paista ühelegi neist mu päris mina, mina ise, Roland, kes ma olen suuteline pelgalt oma vaimujõuga looma maailma“ (lk 110). Hotelli külastajad Rolandit ei näinud, aga oli üks erand, mis võimaldas tal nautida seda, mis reaalses maailmas oli võimatu, ja muidugi tunda ennast täiesti vabana. Teose haripunktiks kujuneb moraal, et realselt ja unistuste elu segamini ei maksa ajada. „Aga unustada ei tohi sedagi, et keegi meist ei saa, ei tohi elada ainult iseenda väljamõeldud ideaalses maailmas. Siin, tegelikkuses, on alati probleeme, mis vajavad lahendamist.“ (lk 83)

Lugu on kirjutatud kunstiteadliku pilgu läbi, mis pakub kindlasti lisaväärtusi arhitektuurihuvilistele. Lugeja saab autori kunstilahendustele hinnanguid anda, sest teksti illustreerivad intelligentid ja leidlikud arhitektuurialased kirjeldused. Raud jaapani kultuuri huvilisena on oma romaanis kirjeldanud jaapani stiilis kujundust: liugksed, avarus. Teos on näide kunstiinimeste soovist maailma midagi endast suuremat maha jätta. Romaani peategelase tippsaavutuseks sai hotelli kujunduslik lahendus, mida ta vormis oma alateadvuses – unenägudes. Välja tuuakse kunstnike varjuküljed ja nende haavatavus. Lugu on põimitud kunstniku hingega, mis mõjutab tegelaste käekäiku realistlikus elus. Autor tõdeb, et rutiinne töö tapab loomuse ja ajab kunstniku pea sassi.

Peategelast vaimustab arhitektibüroo klient Regina, kes hindas takistamatut loometööd ja tundis ennast osana kunstitööst. Detailne pilt kuhu muutva sisekujundusega majast üllatab kunstihingega peategelast ennastki ja ta soovib kliendil hoolikalt järele mõelda, et mitte muutuda kunstiteose koostisosaks. Rolandit ja Reginat ühendab soov luua ideaalne maailm, kuigi peategelase teadvus väidab midagi vastupidist. Regina seob võimatut realistlikus elus, teda iseloomustab kompromissitus ja haavab kunstiline ebatäiuslikkus, aga Rolandil muutub loo arenedes realistiiku ja unenäolisuse eristamine aina keerulisemaks. Mõlemale saab saatuslikuks nende soov võimatut tegelikus elus realiseerida.

Tänapäeva probleemistik

Kirjanik loob seoseid tänapäeva inimest puudutavate probleemidega ja püüab aru saada kaasaegse inimese ellusuhtumisest. Peategelasega argipäevaellu on sisse kirjutatud teda ümbritsevad tänapäevased karakterid. Probleemistik käsitleb tüüpilisi kaasaegseid veidrusi: protestivaid rahvahulki, absurdset suhtumist keskkonnaprobleemidesse, tarbijaühiskonda, noorte töötajate väljarännet, vanade sugulaste murede lahendamist hooldekodudesse

paigutamisega ning karjääriha – kõik see on minategelase karakterijutustuse kõrval välja toodud.

Romaani tegevus toimub tänapäeval, kuigi sellele pole konkreetselt viidatud, kuid lugeja tunneb selle iseloomulikud jooned oma elust või tuttavate ringkonnast ära: mehel läheb tööle kauem, kui oli planeeritud, mille pärast naine solvub ja ei tule õhtusöögile. Autor heidab nalja tänapäeva turistide üle: „Ei ole mingeid lärmakaid naaberseltskondi ega end ärimeestena esitlevaid itaalia seksituriste, kelle pealetükkiv jõllitamine häirib su naist“ (lk 61). Vaatamata sellele, et sellised Amalfist pärit turistid olid peategelase arvates tema naist tüüdanud, pani ta ikkagi oma hotellile nimeks Amalfi. Teksti ilmestavad ka mõned tänapäeva meeste jaburad põhimõtted: „lõppude lõpuks on naised ja autod ju lihtsalt kaks erinevat moodust algsakesi organiseerida“ (lk 67) ning kasutatud on ka tänapäevast sõnavara ja slängi.

Keelelised lahendused on kirjanik läbi mõelnud

Lühiromaani keeleline struktuur on üsna lihtne ja tekst on kergesti loetav. Tekstis on kasutatud lihtsaid eestikeelseid sõnu, autor ei pea vajalikuks kasutada keerukaid võõrsõnu. Ta eelistab kohati lapselikku keelekasutust: „Arst oli emale rohtu välja kirjutanud“, ametlik vaste sõnale „rohi“ selles kontekstis oleks aga „arstim“ või „ravim“. Raud intellektuaalina on välja astunud tänapäeva keelelistest raamidest ning eelistab lihtsaid, mõneti lapselikke eestikeelseid sõnu. Autor on põhimõtteliselt eestikeelsesse teksti sokutanud mõned võõrapärased sõnad, mis sinna üldse ei sobi ega peagi sobima: ekspert, arhitektibüroo, firma, mikrofon jne. Kirjanik on valinud oma teose tegelastele huvitavad nimed: peategelane kutsub oma naist Miisukeseks, kes omakorda oma meest Suksuks. Hoopis eksootilisemad nimed on kahel arhitektibüroo töötajal: Magdaleena ja Lilith. Autor ei kasuta teoses liiga palju tegelaste nimesid, mis koormaksid teksti. Teose probleemistikuga vähem seotud tegelasi nimetab autor nende ülesande või olemusega järgi, näiteks ema on ema, töökaaslane on kolleeg jne.

Romaani tekst on kirjutatud üsna heatahtlikus ja minimalistlikus stiilis. Autor kasutab märkimisväärsete olukordade kontekstis ootamatuid sõnu, nagu „natuke“ ja „pilla-palla“. Üldiselt on kasutatud lihtsaid eestikeelseid sõnu ja lauseid, kuid toodetele ja firmadele on nimeks valitud hoopis inglisekeelsed vasted. Projekti jaoks vajalikud lambid telliti *Ex Occidente Lux*'ist, projekti teostava ehitusfirma nimi oli *Sweethome* OÜ, restoranis söödi *Caesari* salatit, kliendid pakkusid võimalust tellida *pizza* ning melu tekitas firma OÜ *Transelectric*. Muidugi argielu ei toimi ilma *facebook*'ita. Ilmselt sellised nimevalikud ei olnud juhuslikud. Kergesti loetav tekst rõhutab eestlastele omast lihtsust, kuid seda määrivad eriti keerulised võõrkeelsed nimed nagu on see ka tegelikkuses.

Raamatu kaane illustratsioon pole juhuslik, vaid kujutab arhitekti vaimuleiutist. Romaani tekst on illustreeritud kunstniku kritseldustega, millest võib lugeja oma ettekujutusvõimega luua, mida hing ihaldab.

Taskuformaadis romaan pakub põnevust igasugusele lugejale. Üsna kesise mahuga tekstist võib lugeja leida just temasse puutuva sõnumi. Kõige enam kajastab teos peategelase hingevajadusi: ta ehitab oma vaimujõuga hotelli, kus ta oli nii vaba, kui ise oskas soovida, ning suutis kõike, mida hing ihaldas. Seda ilmestavad pisikesed filosoofilised arutelud täiusliku ja ebatäiusliku üle. Raud on ehitanud teosega silla hingeelu ja realistliku elu vahele, kuid see ei osutu sugugi õigeks otsuseks, vaid muutub karakterite jaoks hoopis saatuslikuks. Probleemistik on tihedalt põimitud kunstiliste väljavaadete ja loominguga. Lihtne lihvitud ja eestipärase keelekasutusega romaan pilkab tänapäevaseid absurdsusi, kuid ei solva kedagi. Igal juhul võib seda romaani soovitada nii inimesele, kes lugemist üldiselt ei harrasta, kui ka suurele lugemishuvilisele. Teos on nii mitmekesine, et pakub huvi igas vanuses lugejale ning ka sellele, kes pole kunstist põrmugi huvitatud. Kunstivaldkond on lihtsalt üks kirjaniku väljenduslaad, aga peamine probleem puudutab siiski inimest ennast.

Anne Niin

Kool: Tallinna Reaalkool

Klass: 12. klass

Juhendaja: Piret Järvela

Ulakass